

אזמרה לשמך

גיליון מס' 2
פרשת בהר
תשע"ח

פסקי הלכות ותשובות מפי מורנו הגאון הגדול רבי עמרם פריד שליט"א

ובשער המשפט (סימן צז) כתב שמה שיש להקדים את ישראל רק בהפרש מועט אבל אם יש הפרש מרובה אין סברא להקדים את ישראל וכמו שכתבו התוס' בע"ז (כ ע"א ד"ה ורבי מאיר) ע"ש, וכן כתב החפץ חיים באהבת חסד (שם).

ומסתבר שהחיוב להקדים לקנות אצל ישראל שאינו בגדר מומר דוקא בדבר שאינו טרחא מרובה אבל אם זה טרחא גדולה ללכת לחנותו של ישראל אינו מחויב.

וכן נראה שאם יש אצל הגוי חפץ יותר טוב מותר לקנותו אצל הגוי, וכן אם הגוי נותן יותר אחריות מותר לקנות אצל הגוי.

ולא תונו איש אמיתו ויראת מאלוקיך כי אני ה' אלוקיכם (בה, יז) ופרש"י כאן הזהיר על אונאת דברים שלא יקניט איש את חבירו וכו'.

מקור הדברים בגמ' ב"מ (נח ע"ב) שיש איסור אונאת דברים שאסור לומר לבעל תשובה זכור מעשיך הראשונים או אם היה בן גרים אל יאמר לו זכור מעשה אבותיך

עוד אמרו במשנה ב"מ (שם) לא יאמר לו בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח

לברר מחיר בחנות שלא על דעת לקנות

וכן נפסק בשולחן ערוך (סי' רכח סע' ד) לא יאמר לו בכמה אתה רוצה ליתן חפץ זה והוא אינו רוצה לקנותו.

ובטעם הדבר ביאר המאירי ב"מ (שם) מכיון שגורם אכזבה למוכר שחושב שימכור ולבסוף לא מכר, נמצא שמצער עובר באיסור אונאת דברים

ולפ"ז יוצא שאסור לברר אצל המוכר מחירים כשאינו בכוונתו לקנות את החפץ, אך כל זה רק במוכר שהוא בעל הבית של החנות אבל אם המוכר הוא רק עובד בחנות ומקבל משכורת קבועה שאינה תלויה בכמות המכירות מותר לשאול אותו מחירים מכיוון שאינו מצער אותו שלא אכפת לו אם בסוף קנה או לא קנה.

וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד אמיתך וכו' (בה, יד)

וכי תמכרו וכו' ומנין כשאתה מוכר מכור לישראל חברך וכו', ומנין שאם באת לקנות, קנה מישראל חברך וכו' (רש"י)

מבואר ברש"י ומקורו בתורת כהנים בפרשתנו שאדם קונה מזון יש להקדים לקנות בחנות או רשת מזון שבעליה יהודי.

והנה דין זה לא מובא להלכה ברמב"ם בטור ושו"ע, וכבר תמה בזה בשו"ת חקרי לב (ח"מ ח"א סי' קלט) וביאר בזה שזה אינו חיוב אלא עצה טובה וכמו שכתוב בפסיקתא זוטריתא בפרשתנו למדה תודה דרך ארץ שלא תהא מוכר אלא לעמיתך ולא תהיה קונה אלא מיד עמיתך.

אכן בשו"ת הרמ"א (סי' י) מבואר שדין גמור שחייבים להקדים לקנות דוקא מישראל, וכן פסק החפץ חיים באהבת חסד (פרק ה).

ולפ"ז אם יש לו אפשרות לשכור פועל יהודי או גוי או מנקה יהודי או גוי צריך לשכור את היהודי.

ובשו"ת חתם סופר (חושן משפט קלד) כתב שמומר לא נקרא עמיתך לענין זה ולכן יש להקדים לקנות מיהודי שאינו מומר.

ולפ"ז יש לקנות בחנויות או רשתות שבעליהם אינו בגדר מומר.

ויש להסתפק האם תינוק שנשבה נחשב עמיתך כיון שמצינו בגמ' בבא מציעא (נט ע"א) ובשבועות (ל ע"א) שעמיתך הכונה היא לעם איתך בתורה ובמצות ותינוק שנשבה למעשה הוא אינו איתך בתורה ובמצות, ועוד שמצינו בנימוקי יוסף (ב"מ שם) שהכונה היא ליראי השם וכן פסק הרמ"א (ח"מ רכח סע' א).

והיה מקום לומר שכל זה רק אם המחיר בחנות של הגוי או המומר הוא אותו מחיר כמו המחיר בחנותו של הישראל אבל כאשר המחיר של הישראל יותר יקר מותר לקנות אצל הגוי או המומר.

אמנם בתשובת הרמ"א (סי' י) כתב שאף אם אצל הגוי המחיר יותר זול יש לקנות אצל הישראל, וכן פסק החפץ חיים א"ח (שם).

וכל זה בתנאי שלא יעסיק את העובד יותר מידי, וכן שלא יהיה על חשבון לקוחות אחרים באופן שסביר להניח שבעל הבית אינו מקפיד על כך.

לברר מחיר בשביל למצוא את המחיר הזול ביותר
ולכן כאשר רוצה לברר מחיר בחנות בשביל למצוא את המקום הזול ביותר ולקנות שם צריך לומר למוכר לפני שמברר המחיר שהוא בודק לשם כך, אך אם המוכר אינו בעל החנות מותר וכן"ל.

לברר מחיר בשביל לפתוח עסק דומה או בשביל להשוות מחירים לחנות
אך אם מטרת הבירור היא שרוצה למכור בחנות או בביתו או שרוצה לפתוח חנות ורוצה לברר מחירים לפני כן שסביר להניח שבעל הבית אינו מסכים לכך, באופן זה אסור לשאול אף את העובד.

הונאת קטן
אדם פגע בילד שהוא קטן יש להסתפק האם יכול לבקש ממנו מחילה בעודו קטן או שצריך להמתין עד שיגדל

וטעמו של הספק הוא כיון שמצינו בגמ' ב"מ (כב ע"ב, ובפסחים נ ע"ב) שקטנים לאו בני מחילה ניהו וא"כ לכאורה היה מקום לומר שאם אדם פגע בקטן אין מועילה מחילתו בעודו קטן וצריך להמתין עד שיגדל ויבקש ממנו אז מחילה, וידוע שהיו גדולי ישראל שנהגו כן,

אך נראה שמעיקר הדין מועיל מחילה אף בעודו קטן והטעם ע"פ המבואר בתוס' ב"ב (קמג ע"ב ד"ה ואם) שאם הקטנים לא בא לידם הרווח הם יכולים למחול, ולפ"ז נראה שכל עוד שאינם מפסידים ממון מועילה מחילתם, ולכן על פגיעה וצער קטן יכול למחול.

עוד מצינו בתוס' בכתובות (פו ע"א ד"ה תיזיל) וכן בתוס' בבא בתרא (קמז ע"ב ד"ה המוכר) שקטן שהגיע לעונת הפעוטות מחילתו מחילה, שכשם שמבואר בגיטין (נט ע"א) שקטן שהגיע לעונת הפעוטות מקחו מקח וממכרו ממכר כן מחילתו מחילה, ויש לעיין אם זה שייך גם בענינו דשם הטעם שתיקנו שמהני מכירתו ומחילתו הוא משום כדי חייו כדי שהקטן יוכל לזון ולהתפרנס ולכאורה זה אינו שייך בענינו.

שאלות בעניין דברים הנוהגים בין ל"ג בעומר לשבועות

אף למחמירים (ט"ז סי' רס" ס"ק א) בכל השנה שלא להסתפר ביום חמישי באופן זה מותר והטעם דזה רק חומרא, ולכך כבר כתב השערי תשובה (סי' רנא ס"ק ד) שאם יש צורך להסתפר ביום חמישי אפשר.

מי שנוהג שלא להסתפר עד שבועות האם יכול לספר אחרים לפני שבועות
יכול לספר מכיוון שכל האיסור הוא להסתפר ולא על עצם מעשה התספורת

אדם שנוהג להסתפר רק בלג' בעומר והתחיל להסתפר בלג' בעומר לפני השקיעה והחשיך האם יכול להסתפר נראה שמותר להמשיך להסתפר כמבואר במסכת שמחות (פ"ה הלכה ח) ונפסק בשו"ע (יו"ד שצ' סע' ב) שאם אדם הסתפר ובאמצע התספורת מת אביו מותר לו להמשיך להסתפר והטעם ביאר במרדכי ומובא בבית יוסף ובב"ח שם שמשום שאיסור דרבנן נדחה משום כבוד הבריות ולפ"ז כ"ש בנידון דידן שמותר לו להמשיך להסתפר.

מוזיקה

שמיעת מוזיקה לאחר לג' בעומר

לאשכנזים אין לשמוע מוזיקה עד ערב שבועות (שער הצינון סי' תצג ס"ק ד) אך לצורך מצווה מותר מראש חודש סיון, ויש שנהגו לשמוע מוזיקה מראש חודש סיון אף שלא לצורך מצווה (עיין שעה"צ שם שכתב שיש להסתפק בזה), ובני עדות המזרח רבים נהגו היתר מיום לד' בעומר וכל זה כמובן באופן שמותר לשמוע מוזיקה בכל השנה (עי' סימן תקס סע' ג).

פנימיה של ישיבה שדרים בה בחורים ספרדים ואשכנזים והספרדים מדליקים מוזיקה מיום לד' בעומר האם מותר לאשכנזים לשמוע אין לשמוע ולהקשיב כדי ליהנות מזה, אך אינם צריכים לצאת מחדרם בזמן שיש מוזיקה.

תספורת

ל"ג בעומר חל ביום חמישי האם מותר להסתפר לנוהגים שלא להסתפר ביום חמישי

לע"נ

מרת שולמית בת ר' אליהו ע"ה
נלב"ע א' שבט תשע"ו

לתרומות והנצחות, להערות והארות, ולקבלת
העלון במיל ניתן ליצור קשר 052-7175517
a0527175517@gmail.com

לזיווג הגון
אורטל בת ציפורה